

Faglig fordybelse i åbne og transparente fysiske studiemiljøer

Kristine Nielsen¹, VIA University College

Abstract

Nye campusbyggerier er ofte præget af åbne og transparente fysiske studiemiljøer, der fremmer fællesskabet. Men hvordan oplever de studerende muligheder for faglig fordybelse i disse åbne studiemiljøer? Dette spørgsmål er omdrejningspunktet for denne artikel. Teoretisk kombinerer artiklen Hauges teori om faglig fordybelse med Schmidts begreb om det ambiente. Spørgsmålet undersøges gennem en kvalitativ analyse af walk and talk-interviews med studerende fra Campus Aarhus C, VIA University College. Undersøgelsen viser, at studerende har forskellige behov for ambiente stimuli afhængigt af deres faglig fordybelsesaktiviteter, og at valget af studiested formes af disse behov. De åbne og transparente studiemiljøer tilbyder forskellige varierende ambienter, der for nogle studerende opleves som stimulerende for faglig fordybelsesaktiviteter, mens andre finder dem distraherende og forstyrrende. Derudover identificeres udfordringer relateret til studerendes rutiner for valg af studiested og tidsbegrænsninger i forhold til at finde passende studiemiljøer, hvilket kan medføre en oplevelse af mangel på egnede studiepladser.

Indledning

Nutidens uddannelsesinstitutioner, både nationale og internationale, er kendetegnet ved åbne og transparente arkitektoniske design (Horst & Misfeldt, 2010). Designets formål er at fremme interaktion blandt studerende og derigennem støtte læring på tværs af rumlige grænser og give adgang til en mangfoldighed af aktiviteter. Forskning indikerer, at et positivt samspil mellem de fysiske rammer, pædagogik, indeklima og adfærd positivt påvirker social interaktion, trivsel og læringsudbytte. Dette inkluderer udviklingen af kreativitet, kritisk tænkning og metakognitive egenskaber, som er væsentlige læringsmål i videregående uddannelser (Horst & Misfeldt, 2010; Hummelose & Sindal, 2021; Møller & Bonde, 2019).

Men læringsprocesser kræver ikke altid fællesskab og interaktion. Forskning peger også på behovet for en fin balance mellem at fremme fællesskab og samtidig respektere individuel fordybelse (Christensen, 2014; Illeris, 2015; Keiding, 2012; Møller & Bonde, 2019). Fællesskab, fysisk nærhed til andre og mange samtidige aktiviteter kan gøre det vanskeligt for studerende at fordybe sig i komplekse arbejdsopgaver, hvilket for nogle studerende fører til stress (Christensen, 2014; Hauge, 2020; Magasinet Sundhed, 2019). Dette understreger vigtigheden af at undersøge, hvordan studerende kan opnå faglig fordybelse i åbne og transparente studiemiljøer.

Den danske forskning i uddannelsesmiljøer bidrager væsentligt til forståelsen af, hvordan fysiske rammer i uddannelsesinstitutioner påvirker studerendes læring og trivsel. Et centralt fund er her erkendelsen af, at de fysiske rammer ikke blot er passive, men aktivt medskabende i læringsprocesserne (Challi & Jeppesen Høxbroe, 2016; Hummelose & Sindal, 2021; Keiding, 2012; Møller & Bonde, 2019; Rambøll Management Consulting et

¹ krni@via.dk

al., 2019). Disse studier fremhæver, at et positivt samspil mellem de fysiske rammer og studerendes behov kan understøtte samarbejde, trivsel og fællesskab blandt studerende. Dog fremhæves også støj som en udfordring i åbne og transparente uddannelsesmiljøer, samt mangel på privatliv, hvilket begge kan påvirke de studerendes evne til at fokusere. Forskning peger derfor på, at det er vigtigt at skabe rum, der kan tilpasses forskellige former for læring og arbejdsopgaver.

Disse pointer understøttes i forskningen i storrumskontorer, som denne undersøgelse delvist relaterer sig til med de åbne og transparente fysiske rammer som lighed. Hauge (2020) har undersøgt fordybelse blandt vidensarbejdere i storrumskontorer og synes relevant for denne undersøgelse. Ifølge Hauge kan konstant støj og forstyrrelser fra kollegaer og digitale meddelelser reducere hjernens tænkekræft og gøre det svært at koncentrere sig og være kreativ. Mangel på ro til at arbejde og tid til at tænke kan forhindre dyb fordybelse (Hauge, 2020).

Dette vækker en nysgerrighed på, hvordan de studerende oplever de åbne og transparente fysiske studiemiljøer, og hvilken betydning de tillægger studiemiljøerne ift. deres faglige fordybelse. Forskningsspørgsmålet for denne artikel lyder: "Hvordan oplever de studerende mulighederne for faglig fordybelse i de åbne og transparente studiemiljøer?". Potentielle ulemper identificeres ved åbne og transparente studiemiljøer, såsom tab af privatliv og potentielle konflikter mellem individuelle og kollektive behov.

For at undersøge de studerendes subjektive oplevelse af de fysiske rammer, herunder hvilke sensoriske elementer de studerende lægger mærke til, trækker undersøgelsen på arkitektonisk teori om, hvordan arkitektoniske elementer og virkemidler påvirker os, samt hvilken rolle vores sanser spiller for oplevelsen af rum (Hall, 1973; Kirkeby et al., 2006; Nagbøl, 2002; Rasmussen, 1966). Især rummets *ambiance*, der refererer til den subjektive overordnede stemning eller følelse af et specifikt miljø, samt rummets *ambient*, der fokuserer på de konkrete elementer i et miljø, anvendes som centrale begreber, hvor jeg her tager udgangspunkt i Schmidts begreb om det *ambiente* (Schmidt, 2013).

Metodisk besvares forskningsspørgsmålet gennem en kvalitativ analyse af walk and talk-interviews gennem studiemiljøer på Campus Aarhus C, VIA University College, med 10 studerende fra fire forskellige professionsbacheloruddannelser. Campus Aarhus C er bygget i 2015 og designet som et åbent og transparent lærings- og vidensmiljø, beliggende nær Aarhus Centrum. Campus består af i alt fem bygninger, som er forbundet via gangbroer. Gennem campus er der spredt forskellige undervisningsrum, små studieceller, grupperum og store og små torve, der gør det muligt for de studerende at studere så at sige alle steder. Indretningen varierer mellem sofagrupper, cafeborde, sofastole-miljøer og skrivebordspladser. Fælles for disse studiemiljøer er, at de er designet med åbenhed og transparens. Dette arkitektoniske greb sikrer visuel og fysisk forbindelse på tværs af hele byggeriet.

Teoretisk ramme

Dette afsnit præsenterer de centrale begreber, der danner grundlag for undersøgelsen. Den teoretiske ramme er sammensat af to hovedelementer: faglig fordybelse, oplevelse af rum og det *ambiente*.

Faglig fordybelse

Hauge (2020) definerer faglig fordybelse som dybdegående aktiviteter, hvor en person engagerer sig fuldt ud med et emne eller en opgave. Det er en tilstand, hvor en person bliver fuldstændig opslugt af en opgave, hvilket muliggør dyb forståelse og evnen til at skabe nyt (Hauge, 2020). I denne undersøgelse relateres faglig fordybelse til de studerendes selvstændige arbejde og evnen til at udvikle nye færdigheder og viden gennem individuelle

eller gruppebaserede aktiviteter.

Faglig fordybelse er en subjektiv oplevelse, men visse tegn på fordybelse kan spores i eksplicitte udtryk som "jeg mister fornemmelsen af tid og sted", eller "jeg føler mig virkelig engageret i dette projekt". Beslægtede udtryk inkluderer koncentration eller fokusering, men fordybelse har en tankemæssig og følelsesmæssig dybde (Hauge, 2020), hvilket manifesteres som at være opslugt af sit arbejde. Dette skaber en tilstand af flow, hvor man er fuldstændig fordybet i en aktivitet og fuldt engageret. Ifølge Hauge kræver faglig fordybelse mental energi, og afbrydelse kræver tid til at genfinde tråden og vende tilbage til arbejdet, hvilket kan påvirke både kvalitet og stressniveau (Hauge, 2020). For at understøtte hjernens behov for fordybelse fremhæver Hauge betydningen af hjernevenlige arbejdsvaner. Hauge argumenterer for, at forudsigelig baggrundsstøj er afgørende og ofte forstyrrer mindre (Hauge, 2020). Forudsigelighed kræver et vist kendskab til stedet. Derudover er kontrol med de fysiske omgivelser, evnen til at fjerne forstyrrende elementer, placere sig i områder, hvor forstyrrelser ikke opstår uventet eller afgrænsning fra andre også vigtig for faglig fordybelse og kan opnås gennem fysisk afstand, genbesøge stedet eller muligheden for at vælge interaktioner til og fra (Hauge, 2020).

Hauge fremhæver tre afgørende dimensioner for faglig fordybelse: *tid*, *ro* og *gnist* (Hauge, 2020). Tid indebærer tilstrækkelig, uafbrudt tid til en opgave, uden pres eller forstyrrelser. Ro er essentiel, da hjernen har brug for ro til at fordybe sig. Dette omfatter både ydre ro, såsom fysisk stilhed i omgivelser, og indre ro, hvor tanker og følelser ikke forstyrrer. Stilhed er afgørende for at engagere både den bevidste og ubevidste tænkning. *Gnist* refererer til motivation, positivt humør og inspiration. Motivation vedrører processen med at udføre opgaven, mens godt humør involverer positive følelser som glæde, tillid og tryghed. Inspiration spiller også en rolle, da både fagligt og menneskeligt input kan bidrage til nye perspektiver og udfordre tanker. Gnist er dybt forankret i den menneskelige natur, hvor vi søger stimuli og social interaktion i form af underholdning, udsmykning, selskab og adspredelse. Ifølge Hauge er det afgørende at være opmærksom på udbuddet af stimuli på et sted, hvor en krævende aktivitet udføres. Hun påpeger, at stedet hverken bør være for afslappende eller for forstyrrende, men derimod trygt og med kontrol over det fysiske og mentale rum, for at fordybelse kan finde sted (Hauge, 2020). De tre dimensioner er gensidigt afhængige og afgørende for fuld faglig fordybelse. Ved at kombinere dimensionerne skabes muligheder for dyb forståelse og en meningsfuld læringsoplevelse, der er vigtig for håndtering af komplekse emner og effektiv fastholdelse af information (Hauge, 2020).

Hauge fremhæver to former for fordybelse: *fordybelse i sig selv* og *faglig fordybelse*. Begge fordybelsesformer kan modvirke stress og skabe stilhed i en støjende verden. Det er dog vigtigt at understrege, at Hauges definition af faglig fordybelse er udviklet med storrumskontorer og vidensarbejdere for øje, hvilket indebærer professionelle og arbejdsmæssige afhængigheder. I uddannelsesmiljøer har vi at gøre med studerende, der har valgt at studere og er i gang med at udvikle studietekniske færdigheder.

Oplevelsen af rum og det ambiente som omdrejningspunktet

Den måde, hvorpå vi oplever rum, afhænger af de sammenhænge, rummet opleves i, og de aktiviteter, der udføres der. Ifølge Nagbøl (2020) er det lettere at erindre et rum og beskrive det, når kroppen er i bevægelse og interagerer med arkitekturen. Denne interaktion mellem vores krop og rummet kan forankre oplevelsen dybere i vores erindring og gøre det lettere at udtrykke oplevelsen med ord.

Vores oplevelse af rum og de følelser, rummet vækker i os, er en individuel, subjektiv oplevelse, der er tæt knyttet til den enkeltes personlighed (Nagbøl, 2020). Selvom denne oplevelse ikke er direkte observerbar på samme måde som fysiske bevægelser, kan den stadig spores gennem vores sprogelige udtryk, der formidler vores subjektive oplevelse af rummet.

Schmidt (2013) undersøger, hvordan vi oplever vores omgivelser, herunder hvordan vi sanser og interagerer

med omgivelserne. Schmidt argumenterer for, at vores oplevelse af et rum og de følelser, det vækker i os, kan beskrives med adjektiver som "hyggeligt" eller "stemningsfuldt", hvilket refererer til rummets *ambiance*. Ambience er synonymt med stemning og atmosfære. Ambience er en kombination af mange elementer, herunder lys, farver, teksturer og indretning, samt emotionelle og kognitive associationer. Disse elementer skaber en initial reaktion og bidrager til vores samlede indtryk af rummet.

Når vores udtryk baseres på bestemte fænomener eller karaktertræk ved rummet, taler Schmidt om, at man anlægger et særligt perspektiv på bestemte formelle eller materielle træk ved den omgivende verden. I denne sansning, hvor man indtager det, som jeg vil kalde en nærhedsfornemmelse, bliver man ifølge Schmidt mere opmærksom på de subtile detaljer i vores omgivelser, såsom lyde, lys, farver, teksturer, der påvirker vores sanser, hvilket kan påvirke vores følelser, tanker og adfærd i rummet. Denne sansning af vores omgivelser får det, som Schmidt kalder det *ambiente*, til at give sig til kende. Det ambiente fremhæver nogle bestemte aspekter af omgivelserne, som er fraværende eller mere nedtonede i andre omgivelser. Schmidt påpeger, at ambiente ofte forbindes med lyd og lys, men han argumenterer også for, at begrebet er relevant i bredere sammenhænge.

Det ambiente kan skabe en særlig sindstilstand præget af ro, fordybelse og nærvær (Schmidt, 2013). Men denne tilstand kan variere fra person til person afhængigt af individuelle faktorer såsom personlighed, humør, tidligere erfaringer, forventninger, aktiviteter osv. og kan variere meget afhængigt af det specifikke rum og de mennesker, der bruger det.

Metode

Undersøgelsen af de studerendes oplevelse af mulighederne for faglig fordybelse i åbne og transparente studiemiljøer tager afsæt i kvalitative interviews med studerende fra Campus Aarhus C. For at sikre, at forskningsresultaterne så vidt muligt afspejler mangfoldigheden af de studerendes oplevelser og perspektiver, blev der gennemført interviews med ti studerende – fem kvinder og fem mænd. Disse studerende repræsenterende fire forskellige professionsbacheloruddannelser og forskellige semestre. Interviewene blev gennemført på Campus Aarhus C i efteråret 2022.

Formålet med interviewene var at udforske og forstå de studerendes personlige sanseindtryk af deres foretrukne studiesteder med henblik på at identificere situationer eller grundlæggende træk, der fremkaldte en følelse af faglig fordybelse. Dette skulle give indsigt i oplevelsen af de åbne og transparente studiemiljøer i forhold til de studerendes faglige fordybelsesaktiviteter. Hvert interview tog 30 minutter.

Udvælgelsen af informanter blev foretaget tilfældigt ud fra bekvemmelighed (Kvale & Brinkmann, 2015). Informanterne blev informeret om undersøgelsens formål og gav deres samtykke til at deltage, med forståelse af, hvordan deres data ville blive brugt, og at deres identitet vil forblive fortrolig.

Undersøgelsen af de studerendes oplevelse af rummet og mulighederne for faglig fordybelse er vanskelig, da det involverer sansemæssig erfaringer og kropsligt forankrede praksisser i rummet. Det kræver en forskningsmetode, der ikke blot måler og vejer empiriske data eller søger at forklare årsagssammenhænge, men derimod søger at afdække den virkelighed, som de studerende oplever den. Metodisk blev interviewene derfor designet med inspiration af Nagbøls tilgang til *oplevelsesanalyse* (Nagbøl, 2020), som understreger, at oplevelsen af rum afhænger af sammenhængen, det opleves i, samt de aktiviteter, der finder sted der. Nagbøl påpeger, at det er lettere at erindre et rum og beskrive det med ord, når kroppen er i bevægelse og interagerer med arkitekturen. For at fremme denne erindring og muliggøre, at informanterne kunne beskrive deres oplevelser med ord, blev interviewet gennemført som en walk and talk, hvor informanterne bevægede sig gennem de forskellige studiemiljøer på Campus Aarhus C frem til deres foretrukne studiested.

En væsentlig fordel ved denne tilgang er, at informanterne ikke blot udtaler sig ud fra deres hukommelses- og meningshorisont, men også ud fra de fysiske rammer, der også bliver observerbare for mig som forsker. Dette har bidraget til en mere nuanceret forståelse af de studerendes oplevelser og interaktioner i det reelle miljø. En ulempe ved metoden er imidlertid, at interviewene finder sted i studiemiljøer, hvor informantens nære studiekammerater kan være til stede, hvilket potentielt kan påvirke informanternes fokus og dermed kvaliteten af de indsamlede data.

En semistruktureret interviewguide blev udformet med få åbne spørgsmål for at skabe en stemning, hvor de studerende følte sig komfortable og åbne for at dele deres personlige fortællinger om erfaringsnære oplevelser og praksisser med at studere på Campus Aarhus C. Alle interviewene blev indledt ved hovedindgangen, hvor de studerende blev bedt om at følge mig hen til deres foretrukne studiested, mens vi talte om deres generelle oplevelser med campus. Når vi nåede frem til de studerendes foretrukne studiested, dykkede jeg dybere ned i deres præferencer og rutiner og spurgte til Hauges begreber om tid, ro og gnist, med spørgsmål som "Hvad er det, der gør det her sted til dit foretrukne studiested?" og "Hvordan påvirker tidspunktet på dagen, din koncentration og produktivitet?" og lignende spørgsmål.

Min rolle som forsker i walk and talk-interviewene indebærer en fin balance mellem at facilitere samtalerne og respektere informanternes autonomi. Det er afgørende at anerkende og respektere informanternes ret til frit at udtrykke deres personlige meninger og oplevelser, samtidig med at jeg som forsker forbliver opmærksom på min egen påvirkning af samtalen og undgå at lede den i en bestemt retning. Derudover er det væsentligt at være åben over for nye perspektiver og være bevidst om min egen subjektivitet, da dette kan påvirke tolkningen af dataerne.

Alle interviews blev optaget og efterfølgende transskriberet. Herefter blev interviewene importeret til det kvalitative analyseprogram NVivo, hvor datamaterialet blev kodet systematisk, kategoriseret og kondenseret gennem tre koderunder (Glavind, 2019). Første koderunde omfattede en åben og bred tematisk kodning. Jeg identificerede tre overordnede temaer, som fremstod meget tydeligt i det empiriske materiale: 1) Behov for det ambiente, 2) At finde et egnet studiested og 3) Rutiner. Anden koderunde fokuserede på at udforske hvert tema og forstå, hvad de reelt drejede sig om. Tredje koderunde involverede en detaljeret kodning af temaerne med fokus på betydninger, holdninger og kontrasterende aspekter.

Analyse

Den kvalitative analyse af interviewmaterialet peger på, at de studerende er meget opmærksomme på, hvordan deres omgivelser påvirker deres koncentration og produktivitet, og at de søger efter studiesteder, der kan imødekomme deres specifikke ambiente behov. En studerende fortæller eksempelvis:

"Jeg kigger på, hvad jeg skal lave, og om jeg har behov for, at der er helt ro, eller må der godt være summen omkring mig ..." (ST. 4).

Dette citat indikerer, at den interviewede studerende vælger sit studiested baseret på den type aktivitet, der skal udføres, og de nødvendige behov. Den studerende overvejer, om der er behov for fuldstændig stilhed, eller om en vis summen af liv og aktivitet omkring sig accepteres, da det kunne være gavnlig for studieindsatsen.

Gennem kodningen har jeg identificeret fem forskellige former for ambient stimuli, som de interviewede studerende søger at lade omgive sig af under deres studieaktiviteter: *Auditiv ambient*, *Visuel ambient*, *Samspillende ambient*, *Kinæstetisk ambient* og *Kontemplativ ambient*. De fem former for stimuli er tæt forbundne, da de, til trods for deres forskelligheder, kan ses som tydelige manifestationer af det samme æstetiske iscenesættelsesprincip, der er i tråd med Schmidts begreb om det ambiente. Det, der binder disse

former for stimuli sammen, er deres evne til at iscenesætte en grundlæggende samme sansemæssig fornemmelse – en ambient oplevelse. Disse stimuli kan alle bidrage til at skabe en beroligende eller inspirerende tilstand, afhængigt af den enkeltes præferencer og behov. I det følgende beskrives først de forskellige ambiente behov, dernæst hvilke begrænsninger de studerende oplever ift. at kunne vælge deres foretrukne studiested for faglig fordybelse.

Fem former for ambiente behov

Auditiv ambient

Auditiv ambient omhandler studerende, der trives i et miljø med baggrundsstøj fra mennesker, aktiviteter og livlige omgivelser. De studerende finder motivation og koncentration i lyden af livets pulserende energi omkring sig. Auditiv ambient spiller en afgørende rolle for mange af de interviewede studerendes studiepraksis, idet det ikke blot påvirker deres koncentration og fokus, men også deres generelle trivsel og produktivitet. En studerende fortæller eksempelvis, at lyd for den studerende er en specifik ambient stimuli, der skaber en grundlæggende sansemæssig fornemmelse af afslappethed, hjemlighed og tryghed, hvor stilheden bliver en distraktion:

"Jeg kan godt lide ambient, men jeg kan ikke lide støj (...) det (ambient) er mere en lyd. (...) I modsætning til den her knagende stilhed, så bliver det sådan lidt mere afslappet, det bliver lidt mere hjemligt, mere trygt. (...) Jeg tager ambient lyd i ørene, fordi jeg synes stilheden er for distraherende" (ST. 3)

De stemningsskabende lyde kan for den studerende lede tankerne hen på hjemmet. Oplever vi distraktioner, er vores evne til at koncentrere os og være kreative nedsat, jf. Hauge. Ved at vælge auditiv ambient over stilhed kan den studerende skabe et miljø, der fremmer fordybelse og produktivitet. Dette er i tråd med Hauges råd om at beskytte hjernen mod unødvendig støj og udfolde sit potentiale bedst muligt.

En markant observation i analysen er, at 9 ud af 10 af de interviewede studerende foretrækker auditiv ambient. Den auditive ambient søges i forbindelse med forskellige typer opgaver, herunder skriftlige opgaver, læsning, diskussion og brainstorming. Dette tyder på, at denne form for ambient opleves som understøttende for en bred vifte af kognitive aktiviteter.

"(...) bare der er et eller andet, der summer, det er jeg glad for, så kan jeg bedst koncentrere mig" (ST. 2).

"(...) de her små båse, hvor man kan høre folk, men man kan ikke se dem, hvilket hjælper på mig. Jeg er egentlig ret nem at distrahere normalt (...) men det er her, jeg sådan oftest oplever at ramme flowet" (ST. 3).

Det er bemærkelsesværdigt, hvordan den auditive ambient kan skabe en tilstand af flow for de studerende, hvor man opsluges af arbejdet, idet Hauge påpeger, at ro i form af stilhed er én vigtig parameter for faglig fordybelse (Hauge, 2020).

På trods af vigtigheden af ro og stilhed for faglig fordybelse, oplever flere studerende, at stilheden kan skabe en ubehagelig atmosfære, være distraherende og ligefrem angstprovokerende, ved den mindste lyd:

"Jeg kan ikke lide den der situation, hvor man er i venteværelser (...) der er så stille derinde, og det der med, at når døren går, så drejer alle hovedet, og hvis der er en der hoster, så lægger alle mærke til det (...) det er meget sådan angstprovokerende for mig nærmest" (ST. 3).

Visuel ambient

Visuel ambient indebærer en visuel stimulering af livlige omgivelser, udsigter og spændende udsmykninger. For de studerende, der søger omgivelser, der understøtter dette behov, bidrager et visuelt stimulerende miljø til deres engagement og fokus. Visuel ambient foretrækkes typisk i situationer med skriftlige opgaver, litteratursøgning og læsning. Selvom kun én af de interviewede studerende udtrykker et direkte behov for visuel ambient for at opnå faglig fordybelse, er det stadig en afgørende faktor for, at fordybelsen kan finde sted.

"Det er at lade tankerne få ro. Den der lille pause, der bare er fra at kigge på én, der går nede på gaden, og så tilbage til teksten" (ST. 2).

Den studerende, der udtrykker behovet for visuel ambient, beskriver det som en måde at give tankerne ro på. For denne studerende indebærer det at skifte mellem at læse i bøgerne og kigge ud i verden omkring sig. Denne balance mellem fokuseret arbejde og øjeblikke med afslapning og refleksion er afgørende for at opretholde motivation, engagement og interesse for opgaven. Kunsten er at finde den rette vekselvirkning mellem fokuseret arbejde og øjeblikke med afslapning og refleksion. Det illustrerer vigtigheden af at kunne finde studiesteder, der distancerer sig fra summende aktiviteter, men som stadig understøtter de visuelle interaktioner, eller at der er muligheder for at tilpasse studiestedets omgivelser til de individuelle præferencer. Denne balance er i tråd med Hauges koncept om at bevare gnisten og undgå for mange forstyrrende elementer omkring sig, da dette kan underminere fordybelsen (Hauge, 2020).

Samspillende ambient

Samspillende ambient involverer både auditiv og visuel interaktion med omgivelserne. Det er afgørende for at fremme faglig fordybelse hos 3 ud af 10 af de interviewede studerende. De trives i dynamiske miljøer, hvor lyde og synsindtryk samarbejder om at skabe en levende ambience, der fremmer deres studieindsats. Dette behov opstår især ved mindre komplekse opgaver, der kræver mindre research og analyse i forhold til mere omfattende opgaver.

"(...) jeg har brug for, at der er lidt baggrundsstøj og at der er lidt at kigge på, for at jeg kan koncentrere mig" (ST. 2).

Den studerende reflekterer over behovet for en passende mængde stimuli, der inkluderer både auditiv og visuel interaktion, der fremmer fordybelsen. Det afspejler, hvordan de åbne og transparente fysiske rammer kan have en direkte indvirkning på den studerendes evne til at opnå faglig fordybelse.

"(...) jamen det er et hjørne, der på samme tid er stille, men der er den der summen ude fra det store rum (atriet) og resten af biblioteket og så er der noget at kigge på også ud til" (ST. 2).

Den studerende beskriver sit foretrukne studiested på biblioteket. Biblioteket er designet med forskellige studieområder, og niveauer af afskærmning skaber et miljø, hvor studerende kan arbejde sammen uden at føle sig bundet af en formel interaktion. Stedet balancerer mellem ro i krogene og en baggrundssummen fra det store rum (atriet). Dette skaber en samspillende ambience, der opfordrer til samarbejde og diskussion, samtidig med at det giver mulighed for individuel koncentration og fokus, afhængigt af den enkelte studerendes præferencer og behov for ambient stimuli.

Der er i høj grad tale om behov for stimuli, fra alt det forbudte, forstyrrelserne, distraktionerne og ikke mindst relationer til andre mennesker. Denne sammenspillende ambient er i tråd med Hauges begreb om *Gnist* (Hauge, 2020). For dem, der søger samspillende ambient, er nærhed og socialisering afgørende for at skabe de rette betingelser for faglig fordybelse. Det er interessant at bemærke, at selv støjende omgivelser for visse studerende

kan fremme en dybere koncentration og dermed muliggøre tilfredsstillende arbejde, hvilket kan føre til stor tilfredshed med åbne og transparente studiemiljøer.

Der er en variation af samspillende ambient i form af distancering til andre studerende og aktiviteter. Behovet er en mere kontrolleret auditiv og visuel interaktion. De studerende søger et studiested uden krævende relationer og med en kontrolleret afstand til andre. De søger mod distancerede studiesteder, der reducerer antallet af interaktioner, hvilket gør det lettere at vende opmærksomheden indad. Ifølge Hauge (Hauge, 2020) er det væsentligt at undgå at sidde for tæt på andre, da samtaler og aktiviteter fra andre kan forstyrre koncentrationen og arbejdsflowet.

"(...) dem der går her forbi, det er jo dem der ved, at det er her, (...) det er ikke folk, der sådan laller forbi og snakker og holder frikvarter, som det godt kan være mange andre steder (...) Jo det sker også her, men jeg synes ikke, det er på samme måde." (ST. 8).

Citatet viser, at den studerende bemærker en vis forudsigelighed i interaktioner og støjniveauet på det valgte studiested. Dem, der passerer forbi, kender normalt til stedet. Denne forudsigelighed af interaktioner og støj er med til at opretholde en forventet rytme i omgivelserne. Denne regelmæssighed giver de studerende en mere stabil og forventet ambience, der ikke konstant brydes af uventede begivenheder eller støj, hvilket fremmer deres evne til at fordybe sig i deres arbejde.

Kinæstetisk ambient

Kinæstetisk ambient refererer til studerende, der foretrækker et miljø, der giver dem mulighed for at variere deres arbejdsstilling og bevæge sig frit. Tre ud af 10 havde behov for denne type ambient. For denne gruppe studerende er det afgørende, at de har muligheden for at kunne ændre deres kropsposition regelmæssigt under deres arbejde. De søger et sted, hvor de skiftevis kan stå op, sidde ned eller endda ligge ned på en sofa, alt efter den aktuelle opgave og den enkeltes behov.

"Jeg skal ikke sidde og skrive (og viser en rank holdning ved bordet), så holder jeg ikke koncentrationen. Det der med, at jeg kan få lov til at rykke mig lidt rundt og der er noget jeg kan læne mig lidt op af (...) kan jeg lægge mig helt ned og så tage skoene af og med benene oppe (...) Det gør en ret stor forskel på, hvor effektiv og på selve varigheden af, hvor lang tid jeg kan arbejde" (ST. 5).

"Min koncentrationslængde er længere (...) hvis jeg for eksempel bare skal læse noget, vil jeg sætte mig herover (i sofaen), men hvis jeg virkelig skal sidde og skrive og koncentrere mig, så kan jeg godt have en tendens til, at rykke mig over på stolen (der står ved sofaen), (...) og når jeg så får brug for en pause og eventuelt skal skimme noget igennem, så rykker jeg tilbage (til sofaen)" (ST. 4).

De studerende beskriver, hvordan forskellige positioner påvirker deres koncentration og varigheden af deres arbejde, hvor en række møbleringsmuligheder og indretning med behagelige møbler giver dem mulighed for at tilpasse deres arbejdsposition efter behov. Dette hjælper med at øge deres produktivitet og komfort på studiestedet.

Det er dog vigtigt at bemærke, at nogle studerende kan føle, at visse møbler som sofaer signalerer for meget afslapning og dermed kan påvirke deres arbejdsevne negativt.

"Jeg vil foretrække at sidde på en stol fremfor på en sofa, for hvis man sidder i en sofa, der er for afslappende, og der ikke er sådan et miljø til, at her er vi seriøse og arbejder, så tror jeg, det vil gøre noget for min arbejdsevne." (ST. 7).

Der kan således opstå en balanceudfordring, hvor de studerende med kinæstetiske behov forsøger at understøtte deres behov ved at variere deres position, mens de studerer, men samtidig kan det påvirke andre studerendes opfattelse af studiemiljøets seriøsitet.

Kontemplativ ambient

Kontemplativ ambient indebærer at være omgivet af stille og rolige omgivelser, hvor få eller ingen forstyrrelser tillades, for at kunne engagere sig i faglige fordybelsesaktiviteter. Disse studerende trives bedst i omgivelser, der muliggør dyb koncentration og fokuseret arbejde uden eksterne distraktioner. Denne ambient er således en modpol til flere af de studerendes behov for auditive og visuelle stimuli.

"(...) det er lyden, der påvirker mig. Så det her med at jeg kan høre op til flere andre grupper være i gang med alt muligt på kryds og tværs, det distraherer mig enormt meget (...) bevægelse trigger også (...) så både det her med bevægelse, noget visuelt og så det lydmæssige" (ST.9).

Det er især lyden af andre studerende, der påvirker deres koncentration negativt. De føler sig distraherede af støj og bevægelse i omgivelserne, hvilket gør det svært for dem at opretholde faglig fordybelse. De søger derfor efter områder, hvor disse forstyrrelser er reduceret til et minimum.

To ud af de 10 interviewede studerende har et grundlæggende behov for kontemplativ ambient til løsning af forskellige opgaver. Men analysen viser også, at flertallet af de interviewede studerende fik behov for denne ambient til eksamensforberedelse eller ved håndtering af særligt komplekse opgaver.

Et vigtigt aspekt af kontemplativ ambient er behovet for privatliv. Dette behov er tosidet: det omfatter både psykologiske behov for at arbejde uden følelsen af overvågning, samt de fysiske behov for at have en afgrænset plads, hvor man kan kontrollere, hvem der har adgang, og hvad der sker omkring en. Studerende med behov for kontemplativ ambient ønsker større afstand til andre og muligheden for at vælge, hvor de vil sidde og med hvem. Denne type ambient afspejler et behov for at finde rum og steder, der imødekommer disse specifikke behov for ro, koncentration og privatliv, især i konteksten af åbne og transparente studiemiljøer. Dog oplever de interviewede studerende udfordringer med at finde egnede studiesteder i de åbne og transparente studiemiljøer, hvilket udfordrer deres motivation, fordybelse og produktivitet.

Nogle studerende havde dog fundet steder, hvor placeringen og udformningen af stedet kunne skabe en følelse af afskærmning fra omgivelserne og fremkalde en følelse af privathed. Et eksempel herpå er:

"(...) der er lukket så meget af, at der også er ro (...) og de er også placeret så godt, at der ikke er trafik her" (ST. 8).

Den studerende er bevidst om, hvordan stedets placering og den rumlige udformning sikrer en vis styring af interaktioner, af hvem der kan høre samtaler, og hvordan stedet herved skaber privathed i det åbne og transparente studiemiljø. Placeringen af stedet bidrager til, at den studerende ikke forventer trafik og herved opnår kontrol over adgangen til rummet.

Det er afgørende for de studerende at finde den rette balance mellem stimuli og forstyrrelse og i grupper afstemme deres behov for stimuli. For eksempel kan auditiv ambient, der inkluderer en vis baggrundsstøj, understøtte faglig fordybelse for nogle studerende, mens det for andre kan opleves som forstyrrende. Ligeledes fremhæver studerende med kinæstetisk behov vigtigheden af fleksible arbejdsstillinger, der tillader dem at ændre position for at opretholde deres koncentration. Dog kan en alt for afslappet arbejdsstilling opleves som useriøs og blive forstyrrende for andre. De studerendes forsøg på at etablere og bevare understøttende ambient kan således opleves som forstyrrende og distraherende for andre. Det er dog vigtigt at fremhæve, at den enkelte

studerendes foretrukne ambient ikke er konstant, da den kan ændre sig i forskellige situationer og afhænger af opgavens kompleksitet, den disponible tid og den gruppe, man eventuelt arbejder sammen med.

Begrænsninger for at lade det ambiente råde

Ovenstående analyse af de studerendes valg af studiested afspejler en bevidst strategi fra de studerendes side. Det kan ses som en søgen efter specifikke ambiente omgivelser, der opleves stimulerende i forhold til den konkrete opgave, de skal løse. Denne tankegang bekræfter Schmidts argumentation for, at vores sansning af et rum formes af et særligt perspektiv, der i denne sammenhæng handler om at finde den rette stimuli, der muliggør den pågældende aktivitet. Dog peger analysen også på, at selvom de studerende er bevidste om deres foretrukne studiesteder, hvor de kan fordybe sig fagligt, så påvirkes valget af studiested også af undervisningens rammer og af de studerendes egne hverdagsrutiner.

Kigger vi først på betydningen af undervisningens rammer, så har det for det første stor betydning for valget af studiested, om de studerende arbejder i grupper eller individuelt.

"... hvis der er helt stille, så ville jeg aldrig sætte mig derind med en studiegruppe, (...) det (summen) indbyder til at man netop kan sidde her og snakke om tingene og diskutere." (ST. 4).

For det andet betyder tiden til studiearbejdet også meget for valg af studiested. De studerende fortæller, at når de har begrænset tid til deres projektarbejde, så vælges deres studiested ofte tilfældigt ud fra, hvor der er plads:

"Man har en time til at løse en opgave, og så skal man ind igen, for man har ikke tiden til at finde et andet sted at sidde" (ST. 6).

Dette citat afspejler den udfordring, som mange studerende står overfor, når de er presset af stramme tidsfrister.

"Undervisningssituationen tillader sjældent, at vi bevæger os langt væk fra vores klasseområde" (ST. 6).

Underviserne kan forvalte tidsrummet for opgaveløsningen relativt stramt, hvilket begrænser valget af studiesteder. Som en konsekvens heraf mindskes den indre motivation, da autonomien over valg af studiested begrænses. Dette, sammen med den stramme tidsplan, argumenterer Hauge for, resulterer i minimale muligheder for faglig fordybelse i arbejdet (Hauge, 2020). I en sådan situation prioriterer de studerende effektivitet og tilgængelighed af plads over andre faktorer såsom studiemiljø og personlige præferencer for ambiente stimuli.

For det tredje viser analysen også, at når de studerende først har etableret sig ved et sted og pakket deres ejendele ud, er de tilbøjelige til ikke at flytte sig igen, selvom stedet måske ikke opfylder deres foretrukne ambient. Dette gælder, selvom deres foretrukne studiested bliver ledigt:

"Nej, så handler det om at rykke pløkkerne op (...) hvor du så igen lige skal finde dig til rette, for nu har du jo lige fået hele udstyret op, computeren den spiller og vi har pakket ud og der er måske også nogen der har fundet madpakkerne frem, så tager det jo også noget tid at flytte det over igen" (ST. 10).

Den studerende oplever et besvær og en tidsmæssige investering ved at flytte sig, hvilket påvirker valg og adfærd. Dette kan potentielt gøre det vanskeligt at få opfyldt behovet for stimuli, der fordrer koncentration og ro, og kan således vanskeliggøre muligheden for faglig fordybelse.

Angående de studerendes egne hverdagsrutiner har disse som nævnt også betydning for de studerendes valg af studiested. Det er gennemgående i interviewmaterialet, at de studerende er knyttet til visse steder og

fremmede over for andre. De studerende har hovedsageligt et nært kendskab til de steder, hvor deres uddannelse holder til. Det er forbundet med sociale relationer, følelsen af tryghed og sikkerhed og er afgørende for valget af studiested. Et eksempel på denne tilknytning ses i følgende citat:

"Det her er 'Lærertorvet', og der kan du også se, at der er rigtig mange, der sidder og spiser frokost, og der kan jeg også se, at der sidder nogle fra min klasse og laver opgave. Men det er primært her vi søger hen" (ST. 5).

Den rutine, der ligger i, at de studerende søger de samme steder hen, skaber en forudsigelighed med hensyn til interaktion og aktiviteter, hvilket støtter op om muligheden for faglig fordybelse.

Det er værd at bemærke, at den stærke tilknytning til velkendte steder og mangel på erfaring med at studere andre steder kan begrænse de studerendes udforskning af alternative studiesteder, selvom der er fri adgang til dem. Et citat illustrerer dette tydeligt:

"Alle vores timer og undervisning ligger i C og D bygningen, så det er også derfor, at det er der, jeg automatisk leder efter lokaler. Hvis ikke jeg kan finde lokaler der, så tager jeg hjem" (ST. 1).

Dette citat viser, hvordan den vante tilstedeværelse i visse bygninger skaber en naturlig orientering mod disse steder. Den mentale forbindelse til det velkendte sted kan være så stærk, at det styrer de studerendes valg, selvom de har fri adgang til at bevæge sig frit på campus og studere overalt. Dette betyder, som den studerende også påpeger, at det kan opleves som om, der ikke er nok studiepladser på campus, hvilket får dem til at tage hjem og studere. Dette på trods af, at de samme studerende udtrykker, at det ville være en fordel at opholde sig på campus:

"(...) men jeg tror, at man burde være her oppe (på campus) (...), fordi der ikke er så meget, man bliver forstyrret af, (...) tage en opvask (...) altså alle de der små overspringshandlinger man laver. Det er jo ikke lige så tilfredsstillende som det vil være her oppe, (...) men jeg synes også at der jo nærmest ikke mulighed for det" (ST.1).

Citatet understreger, hvordan de huslige pligter distraherer studiearbejdet derhjemme, og som det fremgår af citatet, at det ikke opleves tilfredsstillende at studere hjemme. Ikke desto mindre bliver det nogle gange en nødvendighed på grund af den oplevede mangel på studiesteder på campus.

Nogle af de studerende udtrykker også, at ukendte områder ofte associeres med følelser af usikkerhed. I det følgende citat fremgår det, at de studerende ligefrem kan være i tvivl om, hvorvidt de overhovedet har tilladelse til at være der:

"(...) jeg har det sådan, at jo højere jeg kommer op (i bygningen), desto mere usikker er jeg på, om vi må være der, fordi så er det som om, værkstederne er mere specialiseret" (ST. 3).

Det velkendte og forudsigelige studiemiljø kan skabe optimale betingelser for studerendes evne til at opnå faglig fordybelse. Dette understøttes af Hauge, der fremhæver, at kontrol kan fjerne mentale eller fysiske forstyrrelser på arbejdsstationen. Rutiner skaber tryghed og kontrol, men Hauge påpeger også, at når arbejdssituationen bliver mere kompleks som fx forberedelse til eksamen, bliver man mere sårbar. Dette kan føre til særlige behov for kontemplativ ambient, som mange finder svært at opnå i de åbne og transparente studiemiljøer, hvilket resulterer i, at de studerende ofte foretrækker at studere hjemme.

Diskussion og konklusion

Formålet med undersøgelsen har været at udforske de studerendes oplevelser af mulighederne for faglig fordybelse i åbne og transparente studiemiljøer. Hvad lægger de vægt på i deres valg af studiested?

Resultaterne af analysen har givet et indgående indblik i, hvordan de studerende navigerer gennem og interagerer med de fysiske og sociale omgivelser på campus. Det var tydeligt, at valget af foretrukket studiested afhænger af en række faktorer, herunder de individuelle behov for passende stimuli i forhold til den enkelte opgaves kompleksitet, den tid, der er til opgaven, om man studerer alene eller i gruppe og deres daglige rutiner.

De studerende er meget bevidste om deres individuelle behov for stimuli i forhold til den enkelte opgave. I undersøgelsen fandt jeg ud af særlige ambiente omgivelser kan understøtte de studerendes særlige behov for stimuli. Artiklen fremhæver fem forskellige typer af ambier: auditiv, visuel, samspillende, kinæstetisk og kontemplativ. En vigtig erkendelse er, at disse ambier er afgørende for de studerendes motivation, fordybelse og produktivitet. Ligesom det er vigtigt at have for øje, at de ambiente omgivelser, der opleves som understøttende for faglig fordybelsesaktiviteter for den ene studerende, kan opleves som forstyrrende og distraherende for den anden.

Det er karakteristisk, at de studerende foretrækker visse studiesteder frem for andre, selvom de opleves at rumme de samme aktivitetsmuligheder og har samme arkitektoniske disponering. Dét, der adskiller disse steder, er den individuelle oplevede ambient. Nogle studerende finder det ambiente stimulerende, støttende og afslappende, mens det for andre kan opleves som forstyrrende og distraherende. Undersøgelsen viser, at arkitektoniske virkemidler såsom rumlig disponering, belysning og materialer ikke nødvendigvis har en afgørende betydning for den faglige fordybelse.

De studerende indtog deres foretrukne studiesteder med det, jeg kalder en nærhedhedsfølelse, hvor de jf. Schmidt anlægger et særligt perspektiv på bestemte formelle eller materielle træk, således at den omgivende verdens ambient træder tydeligt frem (Schmidt, 2013). Analysen indikerer, at de studerende aktivt søger specifikke ambier, der passer til deres individuelle behov for stimuli i forbindelse med studieaktiviteter, der understøtter faglig fordybelse. De studerende følger bevidst en strategi, hvor valg af studiested afhænger af opgavens kompleksitet, den tilgængelige tid og det individuelle behov for stimuli. Det understreger den mangfoldighed, der præger studerendes interaktioner med deres studiemiljø, og man kan sige, faglig fordybelse kan opnås alle steder, så længe den omgivende ambient opleves som stimulerende for den enkelte, og der er de nødvendige tidsmæssige ressourcer til aktiviteten.

Muligheden for at vælge det studiested, der passer til ens studiebehov, er afgørende for at skabe et tilfredsstillende studiemiljø, der understøtter faglig fordybelse. Resultaterne peger på, at de studerendes valg af studiested er påvirket af rutiner. De har en tendens til at søge mod kendte områder, der er forbundet med tryghed og sociale relationer. På den anden side tyder resultaterne på en skemateknik, der begrænser de studerende i at udforske nye områder og herved får mangel på kendskab til og tryghed med andre studiesteder på campus. Dette antyder et potentiale for at forbedre informationen om tilgængelige studiestedsmuligheder og stimulere de studerende til en bredere udforskning af studiemiljøet, samtidig med at opretholde en følelse af stabilitet og tryghed på campus. Skemateknisk kan det også undersøges, om det er muligt at sprede de studerende ud over flere arealer på campus, der kan være en vej til at udvide deres studieoplevelse og bidrage til et velafbalanceret og mangfoldigt studiemiljø, der støtter studerendes faglige fordybelse og trivsel på en mere holistisk måde.

Undersøgelsens resultater er formentlig også relevante for andre studerende på andre campusser. Men gennem analysearbejdet oplevede jeg ikke, at undersøgelsen var udtømmende, hvorfor det kan forventes at være andre ambiente behov, der endnu ikke er blevet identificeret og derfor kan undersøgelsens fund ikke nødvendigvis generaliseres til andre uddannelsessteder. Desuden understreger Hauge, at personlighed spiller en vigtig rolle i muligheden for faglig fordybelse (Hauge, 2020). Hun påpeger, at introverte og ekstroverte individer har

forskellige tilbøjeligheder, hvor introverte ofte har en naturlig evne til at skærme sig fra omverdenen. Dog viser undersøgelsen, at det er muligt ved oplevelsen af den rette ambiente stimuli at påvirke disse tendenser. Dette indikerer et behov for yderligere forskning på området.

Resultaterne af analysen er ikke en objektiv repræsentation af en absolut virkelighed, men derimod en konstruktion af informanternes subjektive oplevelser og meninger om deres studiested. Undersøgelsen har ikke formålet at undersøge, hvordan de studerende kropsligt sanser, oplever og erfarer studiesteders åbenhed og transparens. Desuden er det vigtigt at pointere, at det også kun er få interviews, der blev gennemført. I et udvidet forskningsdesign kunne flere semistrukturerede interviews og inddragelse af observationsstudier med fordel inkluderes for at opnå en større diversitet og repræsentation af de studerende. Dette har der dog ikke været tid til grundet de givne rammer for undersøgelsen. Men undersøgelsen har dog alligevel bidraget til en dybere forståelse af, hvordan de studerende navigerer i deres studiemiljøer for at finde passende studiested i forhold til deres individuelle behov for ambient stimuli, og om faglig fordybelse kan finde sted i åbne og transparente fysiske rammer.

Endvidere rejser artiklen en vigtig diskussion om, i hvilket omfang alle studieaktiviteter skal kunne rummes på campus, og hvordan dette påvirker indretningen af studiemiljøerne. Som det fremgår af artiklen, har Campus Aarhus C prioriteret åbenhed, transparens og fællesskab i deres studiemiljøer. Dette afspejler sig i de studerendes primære anvendelse af disse miljøer. Derfor kan der opstå spørgsmål om behovet for "stillezoner", der tilgodeser komtemplativ ambient, og hvordan disse zoner kan imødekommes. Det kan være nødvendigt at udforske alternative strategier såsom at tilbyde stillezoner andre steder eller at tilskynde til brug af hovedtelefoner som middel til at skabe et personligt fordybelsesrum. Disse overvejelser er vigtige for at sikre, at studiemiljøerne imødekommer de forskellige behov og præferencer hos de studerende ved de forskellige typer studieaktiviteter.

Samlet set spiller det ambiente en afgørende rolle for vores oplevelse og interaktion med rum. Ved at erkende denne indflydelse kan vi skabe miljøer, der ikke kun fremmer trivsel, men også bidrager til en dybere forståelse af vores omgivelser. Gennem anerkendelse og imødekommelse af disse individuelle præferencer for ambient stimuli kan vi skabe optimale læringsmiljøer, der understøtter både mental sundhed og produktivitet. Dette kan bidrage til at skabe mere meningsfulde, bæredygtige og inkluderende samfund og miljøer.

Referencer

- Challi, R., & Jeppesen Høxbroe, L. (2016). *De fysiske rammer på erhvervs uddannelserne*. www.dcum.dk.
- Christensen, P. H. (2014). *Kreative rum* (1. udgave). Hans Reitzel.
- Glavind, J. G. (2019). *Kvalitativ indholdsanalyse* (J. G. Glavind & H. Helboe Pedersen, Eds.; 2. udgave, p. 134 sider). Gyldendal.
- Hall, E. T. (1973). *Den skjulte dimension*. Nyt Nordisk Forlag.
- Hauge, P. (2020). *Kontorkoma: fra støj til fordybelse i dit arbejde* (1. udgave). Akademisk Forlag.
- Horst, S., & Misfeldt, M. red. (2010). *Fremtidens undervisningsmiljø på universitetet: Baggrundsrapport*. https://www.ind.ku.dk/projekter/projekter/undervisningsmiljo/Baggrundsrapport-FremtidensUndervisningsmilj_P_Universitetet.pdf
- Hummelose, M., & Sindal, A. (2021). *Rum til alle - det gode undervisningsmiljø på FGU*. https://dcum.dk/media/jasltu5c/rumtilalle_fgu.pdf
- Illeris, K. (2015). *Læring* (3rd ed.). Samfundslitteratur.

- Keiding, T. B. (2012). Del af eller uden for fællesskabet? – rummet som medskaber af uformelle læreprocesser. *Dansk Universitetspædagogisk Tidsskrift*, 7(13), 41–53.
- Kirkeby, I. M., Byggeforskningsinstitut, S., Aarhus, A., & högskolan, K. tekniska. (2006). *Skolen finder sted*. Statens Byggeforskningsinstitut.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Interview: det kvalitative forskningsinterview som håndværk* (3rd ed.). Hans Reitzel.
- Magasinet Sundhed. (2019). *Afbrydelser stresser ... mere end du måske tror*. <http://magasinet-sundhed.dk/afbrydelser-stresser-mere-end-du-tror/>
- Møller, C. H., & Bonde, J. (2019). *Rumlig organisering for læring Arkitektstuderendes oplevelser af en tegnesal til 180 personer* (Vol. 27). <https://tidsskrift.dk/dut/article/view/112642/164393>
- Nagbøl, S. (2002). Oplevelsesanalyse og subjektivitet. *Psyke & Logos*, 23(284–315), 32.
- Nagbøl, S. m. fl. (2020). *Oplevelsesanalyse om vidensudvikling* (T. Fristrup & S. Nagbøl, Eds.; 1. udgave). Hans Reitzel.
- Rambøll Management Consulting, Københavns Professionshøjskole, & Danmark. Styrelsen for Undervisning og Kvalitet. (2019). *Fysiske rammer der understøtter inkluderende læringsmiljøer*. Undervisningsministeriet, Styrelsen for undervisning og kvalitet. <https://emu.dk/sites/default/files/2019-02/Temah%C3%A6fte%20-%20Fysiske%20rammer.pdf>
- Rasmussen, S. E. (1966). *Om at opleve arkitektur* (Optryk). Gad.
- Schmidt, U. (2013). *Det ambiente: sansning, medialisering, omgivelse*. Aarhus Universitetsforlag.

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives ift. ovenstående bibliografiske oplysninger

© Copyright
DUT og artiklens forfatter

Udgivet af
[Dansk Universitetspædagogisk Netværk](#)